

Любі друзі! Багато народів захоплюються героїзмом і мужністю українського народу. Тож, ми вже зараз повинні працювати для відбудови, щоб і надалі прославляти нашу неймовірну Батьківщину.

Знання - це наша сила!

Коли лунає сирена-направляйтесь в укриття! Бережіть себе!

Шановні учні! Нагадую, що на виконанні вами завдання чекає моя електронна пошта:

kvasha.n.v@gmail.com або Вайбер чи Телеграм за номером: 093-74-98-200, але не пізніше 20:00

Урок № 5

Дата: 20.09.2023

Тема: Види та жанри мистецтва

Мета: охарактеризувати види та жанри мистецтва; розвивати аналітичне мислення, професійні навички, пам'ять, мислення; виховувати інтерес до спеціальності.

Хід уроку:

Прикладне (ужиткове) мистецтво — це художнє оздоблення речей, що оточують і обслуговують нас, обсталяють наш побут, створюють душевний затишок. З давніх часів люди, в міру розвитку естетичного смаку, створювали побутові речі не тільки корисними, але й прекрасними, такими, що виражають певний стиль художнього засвоєння дійсності, який підкреслює та виражає їх призначення, несе узагальнену інформацію про спосіб життя, епоху, про світобачення та життєві пріоритети народу. Естетична виразність прикладного мистецтва діє на людину щоденно і в тому полягає його важливість та незамінність. Витвори прикладного мистецтва можуть підніматися до вершин мистецтва, а деякі напрями ужиткового мистецтва історично набули характеру окремих видів мистецтва; маються на увазі конструювання одягу, ювелірне мистецтво, вироби із скла, певні види керамічних виробів та ін. Існує точка зору, згідно якої те, що ми сьогодні називаємо ужитковим мистецтвом, передувало усім розвиненим пізніше напрямам мистецької діяльності. Прикладне мистецтво є національним за самою своєю природою, воно народжується із звичаїв, звичок, вірувань народу і безпосередньо наближено до його виробничої діяльності, світоглядних та релігійних уявлень і побуту.

Декоративне мистецтво — естетичне освоєння середовища, що оточує людину, художнє оздоблення створеної людиною "другої природи": будівель, споруд, приміщень, площ, вулиць, доріг. Витворами декоративного мистецтва можуть бути дверна ручка, огорожа, вітражне вікно, світильник, розписані стіни. Досить часто твори декоративного мистецтва майже зливаються із предметами ужиткового мистецтва, із оформленням будівель, вступаючи в синтез з архітектурою. Декоративне мистецтво вбирає в себе досягнення інших мистецтв, особливо живопису і скульптури.

Живопис — зображення фарбами (барвниками) на площині предметів та явищ реального світу, перетворених творчою уявою художника. Вплив живопису базується на найбільш ефективному естетичному відчутті — відчутті кольору, перетворюючи його в один із найважливіших засобів художнього освоєння світу. Основним образотворчим та естетичним засобом живопису є система кольорових поєднань (колорит). Ефект живопису зумовлений тим, що він яскраво, виразно, барвисто передає явища і події, що досить часто не доступні прямому спостереженню (наприклад, батальні сцени, історичні події). Проте йому притаманна така риса, яку водночас можна розглядати як його і ваду, і перевагу: він фіксує дійсність у якусь мить, яка далі вже не змінюється. Ясно, що ця мить є досить умовною, оскільки в реальності все пливе і змінюється в часі. Живопис розділяють на

монументальний і станковий. Основними його жанрами є пейзаж, натюрморт, сюжетно-тематичні картини, портрет, мініатюра і т.д. Сучасний (або авангардний) живопис суттєво відрізняється від класичного, оскільки відмовляється від натуралістичних форм дійсності, від її наочних виявлень. Такий живопис має цілу низку напрямів, які вимагають тою чи іншою мірою вміння підходити до дійсності концептуально, тобто вміння сприймати дійсність через певні ментальні конструкції.

Графіка заснована на однотонному малюнку і використовує в якості основних образотворчих засобів контурну лінію, крапку, штрих, пляму. Залежно від призначення вона ділиться на станкову, прикладну і друкарську: малюнок, гравюра, літографія, офорт, ілюстрація, карикатура тощо.

Скульптура — просторово-образотворче мистецтво, що освоює світ в пластичних образах, які відображаються в матеріалах, здатних передати життєву зовнішність явищ. Скульптура відтворює дійсність в об'ємно-просторових формах. Основними матеріалами скульптури є камінь, бронза, мармур, дерево. За своїм змістом ділиться на монументальну, станкову, скульптуру малих форм (статуетки, рельєф, барельєф, ліпка). За формою зображення розрізняють об'ємну трьохмірну скульптуру, рельєфно-опуклі зображення на площині. Рельєф в свою чергу підрозділяється на барельєф, горельєф, контррельєф. Всі основні жанри скульптури склалися ще в період античності. У наш час розширилася кількість матеріалів, придатних для скульптури: виникли твори із сталі, бетону, пластмаси.

Урок № 6

Дата: 20.09.2023

Тема: Види та жанри мистецтва

Мета: охарактеризувати види та жанри мистецтва; розвивати аналітичне мислення, професійні навички, пам'ять, мислення; виховувати інтерес до спеціальності.

Хід уроку:

Література — письмова форма мистецтва слова. Вона за допомогою слова створює реальне живе буття. Літературні твори за різними ознаками поділяють на окремі роди: 1) проза, поезія, драматургія; 2) епос, лірика, драма; 3) художня література, художня публіцистика, есеїстика; 4) змішані жанри (наприклад, сатура як поєднання поезії, діалогу та прози). До епічної літератури відносять жанри романа, повісті, оповідання, нарису. До ліричних творів відносять віршовані жанри: елегія, сонет, ода, мадригал, вірш. Драма призначена для сценічного втілення. До драматичних жанрів відносяться: драма, трагедія, комедія, фарс, трагікомедія та ін. У цих творах розкриття сюжету йде через діалоги і монологи. Основним виразним і образотворчим засобом літератури є слово. Слово володіє особливими виразними властивостями, зокрема, воно володіє надзвичайно високою пластичністю, тобто здатне передавати зміст дуже широкого спектру, при тому як явищ, що можуть бути спостережуваними, так і навпаки. Більше того, за допомогою слова можна передати щось невизначене або й не існуюче. Тому слово передбачає розвинену уяву та здатність абстрактного мислення. В цьому плані у порівнянні, наприклад, із кіно та живописом література постає мистецтвом не конкретним, оскільки кожний читач може уявляти собі героїв чи події літературних творів досить довільно. Саме тому література припускає великий ступінь індивідуальності її сприйняття. Окрім того, вона здатна передавати людині щось глибоко інтимне та індивідуальне, а оскільки читання літературних творів у більшості випадків є справою індивідуальною, то й передбачається внутрішня увага читача, його зосередженість не стільки на зовнішніх, скільки на внутрішніх

явища та рухах. Тому слову належить вирішальна роль у релігійному відношенні людини до Бога, а Бог саме словом творив світ. Отже, слово апелює до внутрішнього досвіду та внутрішнього світу людини, передбачає можливість фіксації фактично будь-якого змісту. Воно виконує роль провідної форми у фіксації історичного досвіду людства у будь-яких формах та сферах його здійснення. Проте слід не забувати, що мова є продуктом історичного розвитку певних етносів та народів, тому вона може бути цілком "закритою" для людини, що не знає цієї мови. Науці відома ціла низка мов давно зниклих народів або цивілізацій, які ще ніхто не зміг дешифрувати, а тому ї зміст, який ними занотований, залишається недоступним. Умовно кажучи, мова слова неоднорідна і умовна стосовно змісту, в той час як, наприклад, мова живопису, архітектури, скульптури або музики є відкритою і доступною всім.

Театр — вид мистецтва, що художньо освоює дійсність через дію, що її виконують актори на очах у глядачів: ефект "живої дії", присутності на сцені реальних людей з усіма їх властивостями та характеристиками надзвичайно високий, тому театр захоплює людей настільки, що існує ціла низка так званих "театралів", що не уявляють свого життя без театру. Театр — особливий вид колективної творчості, об'єднуючий зусилля драматурга, режисера, художника, композитора, акторів. Через актора втілюється задум спектаклю. Акторська майстерність вимагає особливого таланту — спостережливості, уваги, уміння відбирати і узагальнювати життєвий матеріал, фантазії, пам'яті, темпераменту, володіння засобами виразності (дикція, інтонаційна різноманітність, міміка, пластика, жест). У театрі акт творчості (створення образу актором) протікає на очах у глядача, при тому кожного разу унікально та неповторно, на відміну, наприклад, від книги чи фільму, які можна передивлятися та перечитувати знову; ця миттєвість надає театру особливої близькості до реалій життя.

Музикальне мистецтво володіє своїми досить своєрідними художніми засобами: воно базується на змінах різного роду звучання, а тому постає достатньо абстрактним щодо змісту, який воно несе та виражає. Суттєва особливість музики полягає в тому, що вона намагається передати не якісь явища, що існують поза або перед людиною, а динаміку змін людського чуття. Тому основою музики є інтонація, а її структура музики складається на основі ритму і гармонії, що в своєму поєднанні дають мелодію. Знакову, смислотворчу роль в музиці грають також гучність, тембр, темп, ритм і інші елементи. З цих знаків складається музична фраза, музичний образ, а їх система утворює музичний текст. Динамічна природа музики є найбільш адекватною психічним процесам людини, тому музика чинить надзвичайно сильний вплив на людину, і це частково пояснюється ще й тому, що в такому впливі окремо не виділяються воля, мислення, емоції та почуття: все це присутнє разом та в злитті. Відомо також, якою силою художнього впливу володіє поєднання музики та слова у піснях, опері, хоровому мистецтві, різних жанрах народного пісенного мистецтва. Музичний образ позбавлений безпосередньої видимості живопису і конкретності слова. Він не передає точних понять, не створює зорово відчутних картин, не переказує подій. Музика близька архітектурі і величезною значущістю в ній ритму, і формою, далекою від форм самого життя, а також високим ступенем художнього абстрагування від конкретного життєвого матеріалу і можливостями віддзеркалення не стільки окремих сторін і частковостей життя, скільки саме її серцевини і духу.

Хореографія є водночас мистецтвом танцю, поєднаним із музикою. Танець — це мелодійний і ритмічний рух людського тіла, що, підсилений музичними тональностями та ритмом, розкриває характер людських взаємин, їх відчуття, темперамент та певні аспекти

взаємин із світом. В танці емоційний стан людини виражається не тільки в голосі, але і в жестикуляції, характері рухів (хода людини може бути стрімка, радісна, сумна, грайлива). Рухи людини в повсякденному житті і в праці завжди так чи інакше емоційно інтоновані, виразні і підпорядковані певному ритму. Історично танець споріднений із певними ритуальними діями, а в подальшому він століттями шліфував і узагальнював виразні людські рухи, і в результаті виникла ціла система символічних рухів, своєрідна художньо виразна мова пластики людського тіла. Танець як правило яскраво національний, він в узагальненій формі виражає характер, темперамент народу, провідні форми його життєдіяльності.

Циркове мистецтво належить до так званого "веселого жанру" і включає в себе акробатику, еквілібристику, гімнастику, пантоміму, жонглювання, фокуси, клоунаду, музичну ексцентрику, кінну їзду, дресирування тварин та ін. Мистецтво цирку - це у певному сенсі мистецтво ювеліра. Цирковий артист також є ювеліром не тільки тому, що від нього потрібна така ж майстерність, така ж точність і філігранність в роботі, але і тому, що по самому своєму змісту і значенню його робота схожа з роботою людини, що шліфує алмаз, але в даному випадку мова йде про майстерність володіння такими здібностями, що виходять за межі звичайних здібностей людини. Дресирувальник підкоряє своїй волі царя звірів і тим самим розкриває необмежену владу людини над всім царством тварин. Той же принцип лежить і в роботі акробата, який своїм запаморочливим польотом розкриває вільне володіння людини простором, своїм тілом, відчуттям рівноваги. Клоун відверто глузує з приводу людських звичок, простої інерції життя, змушуючи нас подивитись на звичні речі відсторонено та із гумором.

Фотомистецтво базується на точності та миттєвості відтворення хіміко-технічними і оптичними засобами образу, що вихоплює із потоку життя якісь явища або події, роблячи їх предметами нашої спеціальної уваги. Засобами фотомистецтва постають контраст, незвичний ракурс бачення, фіксація унікальних ситуацій, яскравість, виразність та масштабність зображення дійсності, вміння майстра побачити те, на що звичайна людина не звертає уваги.

Кіномистецтво володіє низкою характерних особливостей: це є синтетичне мистецтво, що поєднує фотографію, живопис, драматургію, музику, хореографію, декор, подані в динаміці, в русі. Саме цим в значній мірі й пояснюється впливовість кіномистецтва: воно, як ніякий інший вид мистецтва здатне створювати ефект реальності того, що відбувається на екрані. Історично кінематограф постає дітищем науково-технічного прогресу, а тому продовжує змінюватись разом із революційними змінами у сучасних технологіях: з'явилися нова оптика, нові принципи запису та збереження зображень, нові форми відтворення кінофільмів. Кіно здатне переносити нас в інші історичні епохи і навіть інші світи, дозволяє суттєво розширювати горизонти наших уявлень про дійсність, а завдяки синтетичній дії воно впливає майже на всі наші інтелектуальні здатності – на чуття, інтуїцію, уяву, інтелект, підсвідоме і несвідоме. Кіномистецтво включає в себе кілька різних напрямів: художнє кіно, документальне кіно, науково-популярне кіно, анімаційне кіно, просвітницько-пропагандистське кіно. В жанровому плані розрізняють епічне кіно (масштабні історичні події), історичне кіно, мелодраму, кінокомедію, музичне кіно, пригодницьке кіно, фантастичне кіно, кінофарси, сатиричне кіно, кіноновели та ін.

Телебачення постає перед нами перш за все як засіб масової інформації, здатний передавати відео та аудіо інформацію на відстань, тобто постає інформативним в тому плані, що подає дійсність максимально реалістично. Як мистецтво телебачення покликане

транслявати на масову аудиторію естетично оформлені враження від подій, заходів, незвичайних явищ буття. Цей відносно новий вид мистецтва забезпечує інтимність, домашню комфортність сприйняття, ефект присутності глядача (актуальність), хронікальність і документальність художньої інформації. Масштабами масовості телебачення сьогодні перевершило кіно. На землі зараз діють тисячі передавальних і ретранслюючих телестанцій. Телепередачі здійснюються із землі, з-під землі, з-під води, з повітря, з космосу. "Краще один раз побачити, чим сто разів почути", - ця старовинна приказка сьогодні несподівано розкриває переваги телевізора перед радіо і частково відповідає на питання, чому телебачення знайшло статус нового виду мистецтва.

Окрім названих існують ще й інші види мистецтва; деякі з них є традиційними, а деякі новітніми. Це, наприклад, естрадне мистецтво, мистецтво карнавальних свят, піротехніки, паркове та садове мистецтво, красномовство, мистецтво написання ієрогліфів в Японії, та ін.

У сучасному мистецтві простежуються дві суперечливі тенденції: до синтезу різних видів мистецтва (наприклад, в масових дійствах) і збереження суверенності окремих видів мистецтва з їх поглибленням та деталізацією. Обидві тенденції плідні і сприяють розвитку мистецтва в цілому. На розвиток сучасного мистецтва відчутно впливають досягнення науково-технічного прогресу, поза яким було би неможливим кіно, голографія, світломузика, електронна музика, рок-опери, тощо.

Багатогранність мистецтва проявляється в його жанровому поділі та стилістичній різноманітності.

Питання для самоперевірки:

1. У чому суть скульптурного мистецтва?
2. Що вам відомо про «Дю солей» («Cirque du Soleil»)?
3. Знайдіть і запишіть визначення таким стилям в архітектурі як «хай тек», «лофт», «контемпорарі», «кітч», «фьюжн»

Домашнє завдання: законспектувати матеріал з теми та дати письмово відповіді на питання для самоперевірки.

Рекомендована література: Чорний І. В. Культурологія. – К., 2017; Чорненький Я.Я. Культурологія. Теорія. Практика. Самостійна робота. Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2017.

Шановні учні! Нагадую, що на виконанні вами завдання чекає моя електронна пошта:

kvasha.n.v@gmail.com або Вайбер чи Телеграм за номером: 093-74-98-200, але не

пізніше 20:00